

Asimetrik bilgi: Finansal piyasalardan sonra siyaset ve bürokraside durumu, sakıncaları ve tedbirler

İbrahim YILDIRIM¹

Geliş tarihi / Received: 07.06.2019

Düzeltilerek geliş tarihi / Received in revised form: 20.06.2019

Kabul tarihi / Acceptance: 26.06.2019

Öz

Bilgi; araştırma, öğrenme ve gözlem yardımıyla elde edilen kavrayışların tümüdür. Bir konuda taraflardan en az birisinin diğer taraflardan fazla bilgiye sahip olması durumuna ise asimetrik bilgi denilmektedir. Asimetrik bilgiden kaynaklanan başlıca bilgi sorunları ters seçim ve ahlaki tehlikedir. Ters seçime gizli bilgi sebep olurken, ahlaki tehlike sorununa gizli eylem sebep olmaktadır. Ahlaki tehlike sorunu da hayatın içinden pek çok farklı alanda karşımıza çıkabilmektedir. Asimetrik bilgi ilk olarak ekonomi alanında incelenmiş olsa dahi, bu sorun iletişimde, günlük toplumsal yaşamda, medyada, siyasette; kısacası bilgi alış verişinin yaşandığı her alanda ortaya çıkmaktadır. Belli kamu ve özel sektör tarafından kamusal hizmetlerinin ifa edilebilmesi için hükümetlerin görevlendirdiği kişiler ve görevleri hususunda eksik bilgi olması ciddi bir sorundur. Türkiye, son yarım asırdır çok hızlı iktisadi, toplumsal ve politik değişimler geçirmektedir. Ancak aynı değişim hızı kurumsal ve örgütsel seviyede gerçekleşmemiştir. Bilakis bu konularda yozlaşma, bozulma ve tıkanma olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, finansal piyasalardan sonra, asimetrik bilginin siyaset ve bürokraside durumu, sakıncaları ve alınacak tedbirlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Asimetrik bilgi, ahlaki tehlike, bürokrasi, finansal piyasalar, siyaset, ters seçim*

---

¹ Öğr. Gör., İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Küçükçekmece/İstanbul, e-posta: ibrahim.yildirim@turkconsultant.com

Asymmetric information: its situation in politics and bureaucracy after financial markets, inconveniences and countermeasures

Abstract

Knowledge is briefly defined as the sum of what is known acquired through search, learning and observation. Asymmetric information, also known as “information failure”, occurs when one party to an economic transaction possesses greater material knowledge than the other party. In some circumstances, asymmetric information may have genitive consequences, such as adverse selection and moral hazard. Adverse selection is Derived from hidden nformation, while moral hazard is the result of hidden action. Moral hazard exists in many areas of the Daily life. Asymmetric information has been first defined in the economics. However, it is widely seen in Social life, media, politics, in particular everywhere in which information exchange is available. The lack of information about the responsibilities of the government officials is extremely important for the legal authorities who assing them in Public services and Private sector. Turkey has been undergoing drastic challenges and transformations in economy, Social life and politics for the last 40 years. On the other hand, these challenges have not been realized in organizational and managerial levels effectively. Contrarily, corruption, occlusion and degeneration have been continued in organizational and managerial areas. In this study, we aimed to investigate the situation of asymmetric information in politics and bureaucracy after financial markets, as well as inconveniences and countermeasures.

Keywords: *Asymmetric information, moral hazard, bureaucracy, financial markets, politics, adverse selection*

Giriş

Bilgi; araştırma, öğrenme ve gözlem yardımıyla elde edilen kavrayışların tümüdür. Bir konuda taraflardan en az birisinin diğer taraflardan fazla bilgiye sahip olması durumuna ise asimetrik bilgi denilmektedir. Asimetrik bilginin mevcut olduğu durumda kişisel yarar, sosyal yararın önüne geçerek başarısızlığına neden olmaktadır. Asimetrik bilgi sorununun kaynağında da bilginin belli bir amaca yönelik olarak sunulması yatmaktadır. Bilgi ve iktidar ilişkisi asimetrik bilgi sorunu açısından önemli bir konudur. Bilgi üzerinde güç sahibi olmak onun eksik, yanlı ya da değiştirilerek

sunulmasına yol açabilmektedir. Bunun da asimetrik bilgi sorununun ortaya çıkmasında etkisi bulunmaktadır.

Asimetrik bilgi ilk olarak ekonomi alanında incelenmiştir. 1970'lere kadar mali piyasalarla ilişkili her bir kişinin eksiksiz bilgiye sahip olduğuna ve mali piyasaların kusursuz işlediğine inanılmaktaydı. Bu noktadan hareketle taraflar arasında eksik, hatalı ve yanlış bilgi alışverişi olmadığı görüşü yerleşmiştir. Bilginin doğru ve tüm mali birimlere eşit dağıldığı varsayımına dayalı tam rekabet piyasası artık geçerliliğini kaybetmiş ve piyasa başarısızlığının temelinde asimetik bilginin varlığı kabul edilmiştir. Sonuç olarak mali piyasaların yetersiz ve zaman zaman eksik bilgiye dayalı ve rekabetçi olarak yeniden tanımlanması gerekmiştir (Karadağ ve Selimler, 2014).

Mali piyasalar dışında, asimetik bilginin var olduğu ve sonuçlarının aslında bir tür piyasa başarısızlığı ile sonuçlandığı diğer alanlar da bulunmaktadır. Asimetik bilgi kişiler arası iletişimde, gündelik hayatta, toplumsal yaşamda, medyada, siyasette, kısacası bilgi alışverişinin yaşandığı her alanda sık sık ortaya çıkmaktadır (Başlar, 2010).

Asimetrik bilginin neden olduğu iki farklı durum; "ters seçim" (adverse selection) ve "ahlaki tehlike" (moral hazard)'dir. Ters seçim işlemden önce (ex-ante), ahlaki tehlike işlemden sonra (ex-post) ortaya çıkan asimetrik bilgi problemleridir (Çiloğlu, 2014; Şekerci, 2016; Karahan ve Çağlarırnak Uslu, 2018).

Kamu ve özel sektör hizmetlerini ifa edecek kişiler (ters Seçim) ve görevleri (ahlaki çöküntü) hakkında fark edilen eksik bilgiler önemlidir. Bu çalışmada, finansal piyasalardan sonra, asimetrik bilginin siyaset ve bürokraside durumu, sakıncaları ve alınacak tedbirlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Genel bilgiler

Asimetrik bilgi

Bilgi; farklı yöntemler yoluyla elde edilen kavrayışların tümü olup, herhangi bir konu hakkında tarafların birbirlerinden daha az ya da fazla bilgiye sahip olması durumu ise asimetrik bilgi olarak tanımlanmaktadır. Diğer taraftan bilgi (knowledge) ve enformasyon (information) arasındaki farkı bilmek

önemlidir. Enformasyon, bir süreci veya faaliyeti ifade ederken, bilgi ise zihnin bir durumunu açıklamak amacıyla kullanılmaktadır. Bilgi, bilgiye sahip kişi ve bilinen şey (obje) arasındaki bağlantıyı-ilişkiyi gösterir ve sadece bilgiye vakıf kişinin zihninde oluşur. Diğer taraftan enformasyon ise bilginin aksine öznenen ayrılarak çeşitli şekillerde var olabilir. Örneğin kodlanabilir, saklanabilir ve aktarılabilir. Böylece enformasyon bilgiyi içermekte, ancak bilgi enformasyonu içermemektedir (Şimşek ve Karakaş, 2006; Uçar, 2019).

Asimetrik bilgi sorununun kaynağında da bilginin belli bir amaca yönelik olarak sunulması yatmaktadır. Çünkü bu durum bilginin çarpıtılmasına sebep olarak, bireylerde ya da toplumda yanlış bilgilenmenin artmasına yol açmaktadır. Bilgi üzerinde güç sahibi olmak onun eksik, yanlış ya da değiştirilerek sunulmasına yol açabilmektedir. Bunun da asimetrik bilgi sorununun ortaya çıkmasında etkisi bulunmaktadır (Başlar, 2010).

Asimetrik bilgi kavramı, ilk kez ekonomi alanında kullanılmıştır. Halbuki bu sorun günlük yaşamda iletişim olduğu her alanında karşımıza çıkmaktadır. Ekonomik olarak 1970’li ve 80’li yıllarda piyasa başarısızlığı görüşlerinin zayıflaması sebebiyle, iktisatçılar yeni argümanlar geliştirmiştir. Bu konudaki modeller arasında Stiglitz’in “etkin ücret” hipotezi, Akerlof’un “limon piyasalar” modeli ve Williamson’un “çıkarcı davranışlar” (notion of opportunistic behavior) argümanı başı çekmektedir (Başlar, 2010; Alp ve Karakaş, 2008).

Asimetrik bilginin bulunduğu bir ortam, etkinlik ve rekabet şartlarından uzaklaşmaktadır. Örneğin asimetrik bilgi, kredi piyasalarında fonların doğru biçimde aktarımını engellemekte, bu suretle tasarrufların etkin kullanımını ve yatırımların etkin finanse edilmesini zorlaştırmaktadır (Karadağ ve Selimler, 2014).

Şekil 1: Asimetrik bilginin sebep olduğu olumsuzluklar

Asimetrik bilgidен kaynaklanan çeşitli bilgi sorunları bulunmaktadır. Bunları ters seçim ve ahlaki tehlikedir. Aşağıdaki alt başlıklarda bu kavramlar ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Ters seçim

Asimetrik bilgidен kaynaklanan sorunlardan ilki ters seçimdir. Ters seçim kavramını ilk kullanan sektör, sigortacılık sektörüdür. Akerlof'un 1970 yılında kaleme aldığı "The Market for Lemons: Quality, Uncertainty and Market Mechanism" başlıklı makalesi, asimetrik enformasyon üzerine yapılmış ilk ve en ciddi eserdir. Akerlof çalışmasında kullanılmış otomobil piyasalarını incelemiştir. İncelemesinde, alıcı ve satıcı arasındaki bilgi farklılığından kaynaklanan sebeplerin piyasalarda oluşturabileceği dengesizlik durumunu izah etmeye çalışmıştır. Akerlof, ters seçimin gerçekleşmesinin dört koşulun oluşmasına bağlı olduğunu ifade eder. Bu koşullar sırasıyla:

- Taraflardan birisinin satış anında malzemenin kalitesi hakkında daha fazla bilgiye sahip olması,
- Alıcı ve satıcının ikisinin de kaliteyi değerlendirebilmesi,
- Fiyatı tayin eden tarafın daha fazla bilgiye vakıf olması,
- Garanti vermesi ya da iyi malzemeye sahip olmanın kaliteye ilişkin belirsizliği ortadan kaldırmamasıdır.

Düşük kaliteli otomobil satan taraf, ortalama fiyatın, sattığı aracın gerçek değerinin üzerinde olduğunu bildiği için teklif edilen ortalama fiyatı kabul ederek satışı gerçekleştirecektir. Sonuç olarak kaliteli otomobile sahip satıcı piyasadan geri çekilip, daha düşük kalitedeki araçlar (limonlar) piyasaya hâkim olacaktır. Şayet kalitesiz araçların sayısı daha kaliteli araçların sayısını geçerse, ters seçim durumu gelişecektir. Ters seçim problemi bilgilerin gizlenmesinden kaynaklanmaktadır (Akerlof, 1970; Sarıkaya, 2002; Alp ve Karakaş, 2008).

Ahlaki tehlike

Ters seçime gizli bilgi sebep olurken, ahlaki tehlike (ahlaki riziko, ahlaki zafiyet) sorununa gizli eylem sebep olmaktadır. Bir diğer ifadeyle, ahlaki tehlike işlem gerçekleştiikten sonra ortaya çıkan bir sorundur. Ahlaki tehlike, ilişki içinde olan iki tarafın birbirlerinden farklı bilgilere sahip olması durumudur. Ahlaki tehlike, hayatın içinden pek çok farklı alanda karşımıza çıkabilmektedir. Bu kavramı günlük yaşama yerleştiren ilk sektör ise sigortacılık sektörüdür. Sigorta yaptıran insanların önceki kadar özenli ve tedbirli davranmamaları, maliyet unsuru olarak dikkate alınması gereken bir ahlaki tehlike durumudur (EİS, 2014). Bir diğer örnek ise günlük yaşamdan verilebilir; bir çocuk bakıcısı çocukların dersleriyle ilgilenmektense onların daha çok televizyon seyretmesine izin verebilmektedir. Bu durum bakıcının davranışlarını kontrol edemeyen aile açısından ahlaki tehlike sorununa işaret etmektedir (Başar, 2012).

Ünlü ekonomist Paul Krugman ahlaki tehlikeyi, “Bir tarafın ne kadar risk alacağı ile ilgili bir karar alması, bu konunun tamamen dışında, ama aynı gemide olan diğer tarafın da alınan bu kararın işlerin kötü gitme durumunda sonuçlarına katlanması” olarak açıklamıştır. Ahlaki tehlike ile ilgili birçok çalışma sigorta sistemlerini içermiş olsa da, bu kavram bankacılık, ticari sözleşmeler, sağlık hizmetleri, tarım ve diğer alanları içine alan geniş kapsamlı bir kavramdır (Polat ve Merdan, 2018).

Ahlaki tehlikenin başka ilginç örnekleri de vardır. ABD’deki sosyal güvenlik sisteminin bir parçası olarak bekâr hamile kadınların sosyal yardım kapsamına alınmalarından sonra, yardım talep eden bekâr hamile kadınların sayısında belirgin bir artış olmuştur. Benzer şekilde sendikaların güçlü oldukları Avrupa ülkelerinde işsizlik sigortası ödeneğinin niteliksiz kişilerin kazançlarına eşit olmasından dolayı, bu ülkelerdeki göçmenler,

Türkler de dahil olmak üzere, iş aramak ve çalışmak yerine, işsizlik sigortasını kullanmayı tercih etmiştir. Bu durum tipik bir ahlaki tehlike örneğidir (Acar, 2005).

Ters seçim ve ahlaki tehlike arasındaki fark

Ters seçim işleminden önce (ex-ante), ahlaki tehlike işlem gerçekleştikten sonra (ex-post) ortaya çıkan asimetrik bilgi problemleridir. Bir örnek ile açıklamak gerekirse, ters seçim problemi, örneğin kredinin riski yüksek olan borçlulara kullandırılma olasılığını arttırırken; ahlaki tehlike problemi, kredinin geri ödenmeme olasılığını arttırmaktadır (Karahana ve Çağlarırnak Uslu, 2018).

Asimetrik bilgi, bürokrasi ve politika alanı

Asimetrik bilgi sorunu uzmanlaşmanın yoğun olduğu sağlık alanında, tüketim alanında, reklamlarda, medya alanında ve siyaset ile bürokraside sık karşılaşılan bir durumdur. Bu olguya gerek yerel gerekse uluslararası siyasette rastlanmaktadır. İktidarın toplumun hangi konu hakkında nasıl ve ne ölçüde bilgi sahibi olacağını belirlemesi durumunda, asimetrik bilgi sorunu ortaya çıkmaktadır. Asimetrik bilgi sorununun siyaset alanında; seçimler, rant sağlama, toplumu yönlendirme gibi konularda ortaya çıktığı görülmektedir. Bunun temelinde siyasetçi ile toplum arasındaki bilgi farklılığı bulunmaktadır. Siyasetçiler seçimlerde iktidar olabilmek için asimetrik bilgiyle seçmeni yönlendirebilmektedir. Bunun yanı sıra asimetrik bilgi avantajını kullanarak siyasi ya da ekonomik rant elde edebilmektedir. Uluslararası düzeyde ise ülkeler diğer ülkeleri kendine bağımlı hale getirmek amacıyla, asimetrik bilgi sayesinde onları yanlış politikalara yönlendirebilmektedir. (Başlar, 2010).

Kamu ve özel sektördeki bürokratların asimetik bilgiyi kullanışlarına en iyi örneklerden birisi, ABD’de ortaya çıkan Mortgage krizidir. Amerikalı vatandaşlara kredi veren bankaların yetkilileri, müşterilerine faiz oranları hakkında bilgilendirme yaparken, kredi kullanımına ilişkin ücret ve masraflar hakkında açıklayıcı ve yeterli bilgilendirme yapmamıştır. Halbuki banka yetkilileri müşterilerinden ödenen peşinatlara göre değişkenlik gösteren faiz oranları ve aylık ödemeler olduğunu söyleselerdi, az peşinat verebilen kredi kullanıcılarını daha yüksek faiz oranına maruz kalmamış olacaktır (Karadağ ve Selimler, 2014).

İş dünyası ile devlet arasındaki ilişkilerde geçerli sav; mevzubahis ilişkinin uyumlu ve yakın olması durumunda demokratik düşünceye, iktisadi etkinliğe ve sosyal refaha zarar vereceğidir. Örneğin düşük ücretli memurlar, kaynakları zengin ve kişisel çıkarlarını takip eden sermayedarlarla ilişkide oldukları zaman “ortak doğru”yu nasıl savunacaktır? (Candan, 2012).

Bürokrasi ve siyasette bir başka fırsatçılık modeli olan ahlaki tehlike, vekillerin işlerinde düşük performans sergilemeleri, sorumluluktan kaçınmaları, üzerinde anlaşılan iş üzerinde yeterli miktarda çaba göstermemesi durumudur. Gizli faaliyetler, köken olarak asimetrik bilgiye dayanıyor ve çalışanlar tarafından saklanıyorsa, ahlaki tehlike oluşmaktadır. Farklı sektörler ile ülkelerde karşılaşılan kayırmacı tutumlar ile ahlaki tehlike bağlantısını inceleyen araştırmalar, bu tür yaklaşımların fırsatçı davranış olan ters seçim ve ahlaki tehlike problemini azalttığını göstermiştir. Kişilerin işe alım süreçlerinde eş-dost, yakın akraba, tanıdık gibi sosyal ağların kullanılması, firma ile potansiyel aday arasında bilgi asimetrisini düşürerek, ters seçim probleminin bertaraf olmasına yardımcı olabilir. ABD’de Meksikalı göçmenleri işe almak isteyen işverenler, adayların niteliklerini tam bilemediklerinden dolayı, halihazırda çalışanların yardımlarını alarak ters seçim sorununu aşmaya çalışmaktadır (Ekinci, 2017).

Kamunun doğasında asimetrik bilgi ve asıl vekil problemi bulunmaktadır. Bu iki problem kamusal hizmetlerde yanılısma ve problemlere yol açarak, kamu kaynaklarının aşırı tüketilmesine ve disiplinsizliğe yol açmaktadır (Altun, 2017).

Asimetrik bilgi ve asil-vekil çelişkisi, devletin başarısız olmasına yol açmaktadır. Bununla başa çıkmanın en etkili yöntemlerinden birisi ise saydamlık ilkesidir. Asillerin vekillerden hesap sorma olanağına sahip olabilmesi için, vekillerin eksiksiz ve doğru bilgilere sahip olmaları gerekmektedir. Bunun yanında hesap sorma mekanizmasının etkin işlemesi ve netice vermesi de önemlidir. Eksik bilgi (asimetrik bilgi), asillerin vekillerden hesap sormasını imkansızlaştırmamaktadır. Ancak hesap sormanın rasyonel biçimde gerçekleşmesine engel olmaktadır. Siyaset ve bürokrasinin başarısızlığını ortaya çıkaran olgu da temelde asimetrik bilgidir (Bağlı, 2011).

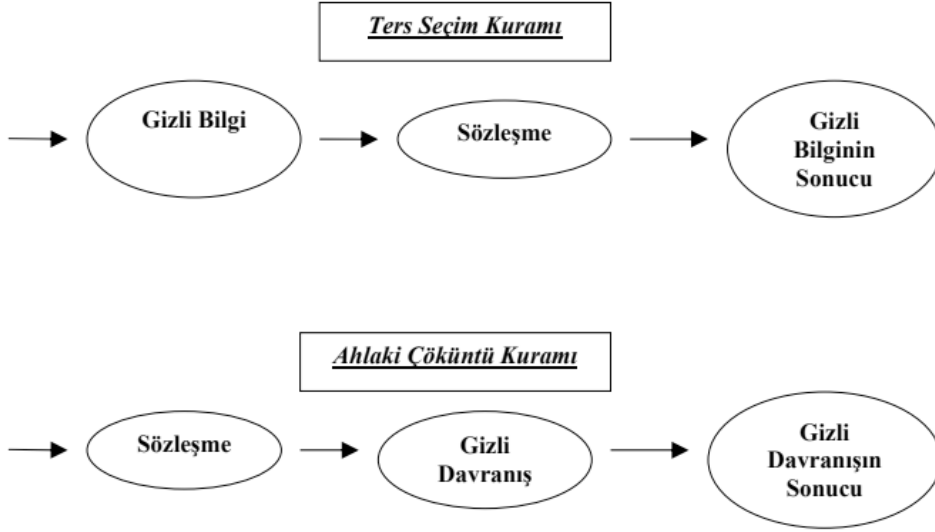

Siyasette bozulma, politik süreçlerde farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Başlıcaları; iltimas, akraba ve eş-dost kayırmacılık ile partizanlık-siyasal yandaşlıktır (Aktan, 2001; Acar, 2005).

Politika-siyaset ilişkisinin yoğun etkileşim halinde olduğu ülkelerde siyaset-ekonomi ilişkisi yoğundur ve kavramların birbirleri üzerinde etkisini azaltmak zordur. Bu nedenle politik konjonktürlerin etkilerine bu tür politikaları uygulayan bürokratların, politikacılar tarafından atandığı ülkelerde daha sık rastlanılır (Cebeci, 2019).

Hükümetin, görevlendirdiği kamu görevlisi ve yaptığı iş hakkında eksik bilgiye sahip olması bir ters seçim durumudur. Ters Seçim Kuramı; devletin kamu personelini istihdam etmeden önce kişinin nitelikleri hakkında yetersiz bilgiye sahip olması neticesinde oluşur. Bu durumda kamu görevlisi elindeki bilgi avantajını veya gizli bilgiyi (hidden knowledge) kendi menfaati için kullanabilir ve kamu çıkarını arka plana atar. Ahlaki çöküntü kuramı ise kişi kamuda işe alındıktan sonra, vazifesi ve vazifesinden kendisine sağladığı olanaklar hakkında daha fazla bilgi edinir ve bu bilgileri maksatlı kullanarak gizli tavırlar sergiler. Hükümetin personelin gizli davranışlardan bilgisi olmaz. Kısacası kamusal hizmetlerin icra edilmesi için hükümetin görevlendirdiği kişilerin hakkında (ters seçim) ve ifa ettikleri görevlerle (ahlaki çöküntü) ilgili yetersiz bilgi, yolsuzluk olgusunun oluşması veya oluşmamasını belirlemektedir (Güvel ve Ata, 2009).

Asimetrik bilgi problemi; ters seçim kuramına göre gizli bilgi, sözleşme ve gizli bilginin sonucu akışına göre gelişirken; ahlaki çöküntü kuramında ise sözleşme, gizli davranış ve gizli davranışın sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Ters seçim kuramı ve ahlaki çöküntü kuramı arasındaki belirgin en büyük fark, sözleşme aşamasından itibaren gizli davranış yoluyla çöküntüye yol açan işlemin başlaması olmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2: Asimetrik bilgi problemi (Güvel ve Ata, 2009)

Siyasal sürecin arz cephesinde yer alan politikacılar (ya da siyasi partiler) ve bürokrasi ile talep cephesinde bulunan seçmenler ve özel çıkar gruplarının gerek kendi aralarındaki gerekse karşılıklı olarak ortaya çıkan ilişkiler, söz konusu sürece yön vermektedir. Politik süreçte siyasi iktidar ile bu iktidarın kararlarını uygulama durumunda olan bürokrasi arasındaki ilişkiler de dikkat çekicidir. Her ne kadar uygulayıcı konumundaki bürokratlar, siyasi iktidarın yönlendirmesine tabi görünseler de, bir yönüyle bürokrasinin siyasi iktidar karşısında bir avantaja sahip olduğu gerçektir: Siyasi iktidara karşı enformasyon üstünlüğüdür (Aktan ve Dileyici, 2009).

Max Weber, ideal bürokratik ilkelerden birisini “liyakat” olarak ifade etmiştir. Burada soru şu olacaktır: ideal bürokratin ilkeleri yeterince uygulanırsa, bürokrasideki sorunların hiç olmazsa bir kısmı çözülebilir mi? Liyakat, kişinin değer gördüğü alanda özgün bir gücü ya da yeteneğinden ortaya çıkmaktadır. “Türkiye, son yarım asırdır çok hızlı iktisadi, toplumsal ve politik değişimler geçirmektedir. Ancak aynı değişim hızı kurumsal ve örgütsel seviyede gerçekleşmemiştir. Bilakis bu konularda yozlaşma, bozulma ve tıkanma olduğu görülmektedir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun esas vurgusu da, ‘sadakat’ ilkesine olmuştur” (Aydın, 2012).

Özellikle 1990'lı yıllarda sık sık değişen koalisyon hükümetleri, patronaj, adam kayırmacılık, rant kollama ve başarı göstergesi olarak liyakat ilkesi yerine kişisel ilişkilerin geçerli olması gibi nedenlerle politik yozlaşmanın giderek artması, denetleme kurullarının kurulmasına ortam ve destek sağlamıştır (Şanlısoy, 2007).

Bürokrasi ve politikada asimetrik bilgi sorununu azaltacak tedbirler

Asimetrik bilginin her zaman var olacağı gerçeğini gözden kaçırmamak, bu soruna karşı alınacak tedbirlerin etkilerini olumlu yönde etkileyecektir. Bürokrasi ve politikada, asimetrik bilgi ve olumsuz sonuçları olan ters ilişki ve ahlaki tehlike ile mücadele kurumsal yapılanma, adil ve etkin denetim ile liyakate dayalı terfi ve işe alım üzerinden sağlanabilir. Ortadan kaldırılması adeta olanaklı olmayan asimetrik bilgi, eksiksiz bilgi sahibi olunmasını gerektiren alanlardan olan iktisattan, politikaya kadar geniş alanı kapsamaktadır. Bürokratik ve politik sürecin işleyişi, bu sürecin iki yönünde yer alan unsurlar arasındaki ilişkilere dayalı olarak gerçekleşmektedir. Öyle ya, asimetrik bilginin mevcudiyetini asgaride tutacak olan önlemlere öncelik ve ağırlık verilmelidir. Örneğin finansal piyasalar, asimetrik bilgi ve buna bağlı olarak ters seçim ve ahlaki riski azaltacak, ortadan kaldıracak, kredi kullanılacak müşteriler hakkında daha çok bilgi edinilmesini sağlayacak kurum ve uygulamalar geliştirmiştir (Karadağ ve Selimler, 2014).

Asimetrik bilgi kaynaklı problemler, siyasetçilerin kamuoyunu işler hakkında yeterince ve hatta olabildiği kadar fazlasıyla bilgilendirmesi sayesinde aşılabilir. Diğer taraftan siyasilerin fırsatçı davranma ihtimali, güvenilir bir söz alınması ile süreç dışında bırakılabilir. Bu sayede seçmenler için belirsizlik azalır, siyasilerin kendi menfaatleri peşinde koşmaları ve fırsatçı davranışları hakkında endişeler giderilerek, isabetli tercih yapmaları sağlanabilir (Çetin, 2010).

Sonuç

Kamu ve özel sektör hizmetlerinin yerine getirilmesinde görevli kişilerin hakkındaki (ters seçim) ve yaptıkları görevlerle (ahlaki çöküntü) ilgili eksik bilgi önem taşımaktadır. Türkiye, son 40 yıldır ciddi ekonomik, toplumsal ve siyasal değişimler yaşamaktadır. Ancak bu derece hızlı bir değişim kurumsal, örgütsel ve yönetsel seviyelerde olmamıştır. Tam tersi biçimde

kamu ve özel alanlarda kurumsal, örgütsel ve yönetsel alanda şahit olunan bozulmaların temelinde siyaset ile kamu ve özel sektör bürokrasilerinde asimetrik bilgi, ters seçim ve ahlaki tehlike olgularının etkileri olmaktadır. Sonuç olarak bu kavramların siyaset ve bürokrasi üzerinde son derece olumsuz etkileri olduğu anlaşılmıştır. Bu sebeple siyaset ve bürokrasinin her aşamasında, özel sektör dahil olmak üzere, asimetik bilginin ve sonuçları olan ters ilişki ve ahlaki çöküntünün önüne geçilmesini sağlayacak olan kurumsal ve yapısal uygun tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Kaynaklar

[1] Acar, M. (2005). Nedenleri, sonuçları ve ortadan kaldırma yollarıyla piyasa başarısızlığı. *Piyasa*. 13: 119-139.

[2] Akerlof, G.A. (1970). The market for lemons: Quality, uncertainty and the market mechanism. *The Quarterly Journal of Economics*. 84(3): 488-500.

[3] Aktan, C.C. (Ed.). (2001). *Yolsuzlukla Mücadele Stratejileri*. Hak-İş Yayınları, Ankara.

[4] Aktan, C.C. Dileyici, D. (2009). Politik süreçte eksik enformasyon sorunu ve mali kararlar üzerindeki etkisi: Kamu tercihi perspektifi. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*. 1(1): 60-79.

[5] Alp, S., Karakaş, A. (2008). Asimetrik bilgi teorisi karşısında Hayek'in ekonomik yaklaşımları. Karşılaştırmalı bir analiz. *Liberal Düşünce Dergisi*. 51-52: 215-230.

[6] Altun, T. (2017). Mali disiplinin sağlanmasında kurumların rolü: Mali kurallar, bütçesel prosedürler, mali kuruluşlar. *International Journal of Human Sciences*. 14(4): 3793-3808.

[7] Aydın, N. (2012). Weberyen bürokraside liyakat ve Türk kamu bürokrasisinden bir kesit. *Sayıştay Dergisi*. 85: 51-67.

[8] Bağlı, M.S. (2011). Parlamento-Bütçe ilişkilerinde stratejik plan ve faaliyet raporlarının önemi. *Yasama Dergisi*. 17: 39-80.

- [9] Başlar, G. (2010). *Asimetrik Bilgi ve Türkiye’de Yazılı Medya Haberleri Üzerine Bir İnceleme*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [10] Candan, H. (2012). *İş Dünyası ve Bürokrasi İlişkileri Bağlamında Girişimcilerin Türk Kmu Bürokrasisi Algısına Yönelik Bir Araştırma*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.
- [11] Cebeci, İ. (2019). Politik Konjonktür Teorileri: Literatür Taraması. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 12(62): 1194-1203.
- [12] Çetin, T. (2010). Anayasanın ekonomik analizi: Bir Oyun Teorisi yaklaşımı. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*. 6(11): 101-122.
- [13] Çiloğlu, T. (2014). *Asimetrik Bilgi*, <http://dusuncekutuphanesi.blogspot.com/2014/08/tugberk-ciloglu-asimetrik-bilgi-bir.html>, (Erişim tarihi: 23.08.2014).
- [14] EİS. (2014). *Ahlaki Tehlike*, <http://iktisadisozlukk.blogspot.com/2014/05/ahlaki-tehlike.html>, (Erişim tarihi: 23.05.2014).
- [15] Ekinci, B.T., (2017). Asil-Vekil arasındaki kayırmacılığın vekâlet maliyetleri ile ilişkisi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 6(2): 73-96.
- [16] Güvel, E.A., Ata, A.Y. (2009). Yolsuzluk olgusunun ortaya çıkmasında asimetrik bilginin rolü: Teorik bir bakış açısı. *Sosyoekonomi*. 2009(1): 167-189.
- [17] Karadağ, M.M., Selimler, H. (2014). Kredi değerlendirme sürecinde asimetrik bilgiyi azaltmaya yönelik uygulamalar, tespit ve öneriler. *Maliye ve Finans Yazıları*. 1(101): 91-131.
- [18] Karahan, P., Çağlarırnak Uslu, N. (2018). Kredi tayinlemesinin Türk bankacılık sektöründe geçerliliğinin kalman filtresi tekniği ile test edilmesi. *Finans Politik & Ekonomik Yorumlar*. 55(635): 9-20.
- [19] Polat, G., Merdan, E. (2018). Türkiye’de zorunlu bireysel emeklilik sistemi ve ahlaki tehlike sorunu. *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*. 4(7): 141-152.

- [20] Sarıkaya, M. (2002). Asimetrik bilgi çerçevesinde müzayedeler. *C.Ü İ.İ.B.F Dergisi*. 3(2): 99-110.
- [21] Şanlısoy, S. (2007). *Ekonomi Politika Etkileşiminin Süreç Politikası Açısından Analizi: Türkiye Örneği*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- [22] Şekerci, N. (2016). *Özel Hastane Hizmetlerinde Asimetrik Bilgi ile Ahlaki Tehlike İlişkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dumlupınar Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- [23] Şimşek, S., Karakaş, A. (2006). Asimetrik bilgi-iktidar ve kurumsal düzenleme üzerine. *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*. 20(4-5): 21-27.
- [24] Uçar, K. (2019). *Asimetrik Bilgi*, <https://www.academia.edu/37866337>, (Erişim tarihi: 05.05.2019).